

عکس: مهر

گزارش «ایران» از عواقب حجم زیاد تکالیف دانش آموزان تکلیف مشق شب را روشن کنید

گزارش

غزل رضایی فانی

خبرنگار

کش و قوس تکالیف دانش آموزی از مدرسه تا خانه همچنان ادامه دارد؛ مشق شب‌هایی که گاه جز تکرار نویسی، هیچ عابدی برای دانش آموزان ندارد. این امر موجب شده یار آموزش پرورش والدین سنگینی کند. حالا اغلب بچه‌ها بعد از تعطیلی مدرسه به خانه نمی‌روند تا ساعتی به فراغت بگذرانند و زمانی را هم به تکالیفشان اختصاص دهند. آنان عملاً در خانه با شغیت دوم مدرسه مواجه‌اند یا تکالیف انبوهی که باید انجام دهند و درس‌هایی که برخی را در مدرسه یاد نگرفته‌اند و والدین مجبورند همپای فرزندانشان همان درس‌ها را یاد بگیرند و به او در خانه بیاموزند و گاه حتی تکالیف را هم انجام دهند!

اساساً چرا بخشی از آموزش روی دوش خانواده افتاده است؟ اصول تکلیف و مشق شب چیست و چرا بار تکالیف آنقدر سنگین شده که والدین مجبور به مداخله شده‌اند؟ و اصلاً چرا برخی والدین درباره شیوه آموزش و درس خواندن هیچ سؤال یا ایده‌ای ندارند و فقط شیوه معمول سررنگه زدن یا فرزندشان همراه با استرس و کشمکش را برای انجام تکالیف و درس خواندن گاه تا نیمه شب، در پیش گرفته‌اند؟ مهم‌تر اینکه، آیا آموزش و پرورش برنامه‌ای برای تغییر این رویه ندارد؟

کرونا و تقلیدهای کورکورانه
حسین اندیش‌گر، کارشناس تعلیم و تربیت، مدیر مدرسه و سرگروه آموزشی پایه ششم آموزش و پرورش استان تهران در گفت‌وگو با «ایران» درباره تکلیف زیاد دانش‌آموزان که این روزها یکی از مشغله‌های خانواده‌ها شده است، گفت: زمانی که ارزشیابی توصیفی وارد فضای آموزشی شد، متأسفانه یکسری تقلیدهای کورکورانه صورت گرفت و یکسری اقدامات را شاهد بودیم مانند اینکه برخی شروع به تبلیغ کتاب‌های کمک آموزشی کردند.

ولی وزارت آموزش و پرورش سریعاً این کار را جمع و عنوان کرد، دادن هر نوع کتاب کمک آموزشی در دوره ابتدایی ممنوع است. اما یک بحثی که هنوز آثار آن باقی مانده و خصوصاً در دوران کرونا پررنگ‌تر بوده این است که بیشترین جنبه آموزش در منزل پر دوش اولیا و یا خواهر و برادر بزرگتر دانش آموزان انداخته شد.

این کارشناس تعلیم و تربیت افزود: اکنون که ما دوران پساکرونا را طی می‌کنیم متأسفانه هنوز همان شیوه برای اولیا باقی مانده است. تا حد زیادی خود اولیا درخصوص این بار آموزشی مقصرند. در مدارس تحولی و پیشرو، مدیر مدرسه به معلمان اعلام می‌کند که ما تکلیفی با

عنوان کاربرد آخر هفته نداریم، اما معلمان می‌توانند بر اساس آن محتوای آموزشی‌ای که در کلاس درس تدریس کرده‌اند، چند تمرین مهارت‌محور و خلاق به دانش‌آموزان بدهند.

والدین در حل تمرین دانش‌آموزان و صرف زمان برای تکالیف، کاهش یافته است. گفت: متأسفانه اولیا اجازه نمی‌دهند که دانش‌آموز یک رابطه و یک مفهوم آموزشی را درک و کشف کند، در واقع والدین نسبت به قیل آستانه تحمل کمتری برای اینکه فرصت دهند دانش‌آموزان تکالیف خود را انجام دهند، دارند.

اولیای دانش آموزان هم مقصرند

اندیش‌گر افزود: بازخوردهایی که از همکاران گرفته‌ایم، این است که تکالیف پایه اول و دوم گاهی تماماً دست خط والدین بوده است. در حاشیه یکی از برنامه‌هایی که در مدرسه داشتیم همان لحظه مادری در پایان صفحه نوشتم اولیای گرامی اگر شما هم به تکالیف شبانه نیاز دارید یک دفتر جداگانه به فرزند خود بدهید تا ما به شما تکلیف بدهیم. همین است که می‌گویم برخی اولیای دانش‌آموزان خودشان مقصرند. مثلاً اول سال تحصیلی برخی از والدین به

بازخوردهایی

که از

همکاران

گرفته‌ایم،

این است

که تکالیف

پایه اول و

دوم اکثر او

گاهی تماماً

دستخط

والدین

بوده است!

در واقع

والدین

آستانه

تحمل

کمی دارند

و فرصت

نمی‌دهند

دانش‌آموزان

تکالیف خود

را انجام

دهند.

همین است

که می‌گویم

برخی اولیای

دانش‌آموزان

خودشان

مقصرند

گذشته انجام شده، دانش‌آموزان دیستانی که پیش از حد استاندارد، مثلاً سه برابر ۲۰ تا ۲۰ دقیقه تکلیف دریافت کنند، آسیب خواهند دید.

این روانشناس بالینی با اشاره به تأثیر مثبت تکلیف بخصوص تکالیف خلاقانه بر محصلان گفت: تأثیر مثبت تکلیف برای دانش‌آموزان متوسطه اول و دوم به دلیل همبستگی نمرات آنها با آزمون‌ها زیاد است، اما برای دانش‌آموزان ابتدایی و دبستان این موضوع برعکس است. یعنی اگر زمان و میزان تکلیف دانش‌آموزان ابتدایی زیاد باشد نتیجه برعکس خواهد شد و اگر بازه ۱۰ تا ۲۰ دقیقه برای دانش‌آموزان ابتدایی رعایت شود قطعاً تأثیر مثبت بیشتری دارد.

اموختن از طریق بازی، مهم‌تر از تکلیف
«تکلیف فقط برای بهبود عملکرد تحصیل نیست.» روزبهانی با تأکید بر این موضوع گفت: تکلیف مزایای دیگری هم دارد؛ مثلاً موجب می‌شود دانش‌آموزان ابتدایی، مسئولیت‌پذیری، مهارت مدیریت زمان و تداوم در فعالیت را بیاموزند. اگر این رویه از سواد دانش‌آموز رعایت شود، والدین هم با آنها همراهی خواهند کرد و وضعیت بهتری برای دانش‌آموز ایجاد خواهد شد که موجب کاهش استرس دانش‌آموز می‌شود.

وی درباره عواقب تکلیف زیاد دانش‌آموزان گفت: تکلیف بیش از حد در وهله اول موجب می‌شود بازی دانش‌آموز کاهش پیدا کند. بازی کردن، مهارت‌های کلامی، مهارت‌های شناختی، خودکنترلی و حتی مهارت‌های اجتماعی و عاطفی کودک را افزایش می‌دهد ولی تکلیف بیش از حد موجب به حداقل رسیدن زمان بازی برای او می‌شود. وقتی تکالیف زیاد شود فعالیت‌های بدنی دانش‌آموز کاهش پیدا می‌کند که در سلامت جسم او اثرات سوء می‌گذارد و در نهایت افزایش وزن را در پی خواهد داشت.

تکالیف فقط برای نمره نیست
روزبهانی گفت: ما زمانی باید به کودک در تکالیف کمک کنیم که او خودش را ما درخواست کند و اگر پیش از حد کمک کنیم، کنترل کنیم یا دخالت داشته باشیم، موجب کاهش عملکرد تحصیلی اش خواهد شد. باید

ما می‌گویند که کاربرد (تکالیف چند صفحه‌ای که برای تمرین‌های آخر هفته بوده و توسط انتشارات مختلف تهیه می‌شود) بدهید. گرفتن کاربرد بزرگترین ضرر و زیان است که متوجه فرزندشان می‌شود. من هر سال در اولین جلسهای که در آغاز سال تحصیلی با والدین برگزار می‌کنم، به آنها می‌گویم که نمره برای ما ملاک نیست و ملاک، یادگیری و تربیت دانش‌آموزان است. یک دانش‌آموز علاوه بر اینکه باید محتوای آموزشی را بیاموزد، باید برای زندگی آینده خود آماده شود. با این شیوه‌ها که می‌بینم، دانش‌آموز تقلب کردن را یاد می‌گیرد و این یعنی بتواند در کارهایش در آینده تقلب کند.

که اگر معلم هیچ کاری برای فرزند آنها نکند و آموزشی نداشته باشد ولی فقط نمره بدهد، راضی هستند. این بزرگترین ضرر و زیان است که متوجه فرزندشان می‌شود. من هر سال در اولین جلسهای که در آغاز سال تحصیلی با والدین برگزار می‌کنم، به آنها می‌گویم که نمره برای ما ملاک نیست و ملاک، یادگیری و تربیت دانش‌آموزان است. یک دانش‌آموز علاوه بر اینکه باید محتوای آموزشی را بیاموزد، باید برای زندگی آینده خود آماده شود. با این شیوه‌ها که می‌بینم، دانش‌آموز تقلب کردن را یاد می‌گیرد و این یعنی بتواند در کارهایش در آینده تقلب کند.

تکالیف باید اندک و خلاقانه باشد

وی در این باره که آیا برنامه‌های برای رفع این مشکل هست، می‌گوید که اگر تمام معلمان ما که پایه آموزش به آنها بستگی دارد یک مقدار سختگیرانه‌تر عمل کنند، بهتر خواهد بود. ما می‌گوییم که معلمان به دانش‌آموزان تکالیف بدهند اما نه یک تکلیف ده‌ها صفحه‌ای بلکه برای مثال دو نوع تمرین مهارتی و خلاقانه بدهند تا انتظارات و مفاهیمی را که بر اساس مطالب آموزشی وجود دارد، از دانش‌آموز دریافت کنند. بعد از اینکه معلم بازخوردها را جمع کرد، می‌تواند بعد از یک ماه به والدین دانش‌آموزان، بازخوردها را انعکاس دهد و به آنها بگوید که فرزندشان چه وضعیت آموزشی‌ای دارد.

والدینی که فقط دنبال نمره‌اند و دانش‌آموزی که فقط تقلب می‌آموزند

سرگروه آموزشی پایه ششم آموزش و پرورش استان تهران گفت: از طرفی متأسفانه برخی از والدین هم به دنبال نمره هستند، والدینی هستند

جریمه کردن دانش‌آموز با تکلیف زیاد، تخلف است

این کارشناس آموزش ابتدایی در این باره که آیا اصول بخصوصی برای نوشتن تکالیف وجود دارد، گفت: متأسفانه برخی از والدین می‌گویند به فرزند ما تکلیف بدهید؛ در صورتی که در ارزشیابی توصیفی این موضوع منسوخ شده است زیرا ما درس فارسی را به شکل خواندن و نوشتن داریم که در همان‌جا دانش‌آموزان تمرین لازم را اعم از نوشتن و یا خواندن انجام می‌دهند. بعضی از خانواده‌ها می‌خواهند فرزندشان مشغول شوند و خودشان به کارهایشان برسند به همین خاطر به ما می‌گویند که به بچه‌ها مشق شب بدهید. علاوه بر اینکه برخی از معلمان مقصر هستند، این دسته از خانواده‌ها هم مقصرند. حتی نمی‌گذارند کودکان کودکی کنند. یک بچه باید با بازی، خلاقیت و کارهای فکری درس را بیاموزد اما برخی از والدین می‌خواهند که او فقط در حال نوشتن باشد. تنها فایده نوشتن، بهتر شدن رسم‌الخط بچه‌هاست که برای این کار هم می‌توان به دانش‌آموز آموزش خاطر خوشنویسی داد، آن هم فقط در حد یک یا دو سطر.

اندیش‌گر گفت: علاوه بر این برخی از معلمان با مشق‌های بیشتر دانش‌آموزان را جریمه می‌کنند و از این غافلند که این جریمه کردن دانش‌آموزان نوعی تنبیه کردن است و معلمی که این کار را می‌کند، تخلف کرده است. وقتی می‌گویند تنبیه کردن دانش‌آموزان تخلف محسوب می‌شود، معلمان باید این را هم بدانند که جریمه کردن دانش‌آموزان تخلف است. معلمان حق ندارند برای جریمه کردن دانش‌آموزان به این روش‌ها اقدام کنند. معلمان حق ندارند آنها بگویند چندین بار از روی یک درس بنویسند؛ ولی برخی، از قوانین و مقررات آگاهی ندارند به همین خاطر دست به چنین کارهایی می‌زنند. بنابراین اگر آگاهی‌سازي اتفاق بیفتد روند آموزشی توسعه خواهد یافت. سرگروه آموزشی پایه ششم آموزش و پرورش استان تهران در این خصوص با وجود ممنوع بودن کتاب‌های کمک آموزشی در مدارس ابتدایی، در برخی مدارس غیردولتی به والدین دستور خرید کتاب کمک آموزشی داده می‌شود، بیان کرد: نظرات‌ها در مدارس غیردولتی کمتر است. در مدارس غیردولتی، نظرات مناطق انجام نمی‌شود و اکثر گروه‌های آموزشی ورود دانش‌آموزان کامل انجام می‌شود، آنها هم حق ندارند دانش‌آموز ابتدایی را وادار به تهیه کتاب کمک آموزشی کنند.

دانش‌آموزان از حد متعارف و مقررات آموزشی عبور کنند و یک نوع تنبیه یا سوء رفتار با دانش‌آموز تلقی شود، درست نیست.

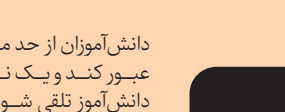
وی با اشاره به اینکه تکلیف زیاد با هدف تنبیه مصداق ماده ۸۱ آیین‌نامه اجرایی مدارس است

گفت: سوء رفتار چیزی است که دانش‌آموز را به لحاظ سلامت جسمی و روانی تحت تأثیر قرار دهد و موجب خطر و آسیب به او شود یا حتی دانش‌آموز به واسطه آن سوء رفتار، در شرایط سخت، استرس‌زا و غیرمتعارف قرار گیرد. پس اگر این شرایط برای دانش‌آموز ایجاد شود، مصداق ماده ۸۱ آیین‌نامه اجرایی مدارس است. مطابق ماده مذکور، سوء رفتار با دانش‌آموز یا تنبیه تحت هر عنوان و به هر دلیلی ممنوع است. در عین حال چنانچه تشخیص مدیر، تشخیص مرجع ناظر آموزشی یا راهنمای تعلیماتی (اهنمای تعلیم و تربیت) این باشد که دانش‌آموز موضوع درسی را به‌خوبی آموخته و لزومی ندارد مجدداً تمرین و تکرار داشته باشد اما تکالیفی که به او داده شده سنگین باشد، می‌تواند از مصدق ماده ۸۱ تلقی شود.

تکلیف سنگین مصداق آزار است

این است که میزان تکالیف برای یادگیری یا ارزشیابی، براساس تشخیص معلم تعیین شود. چنانچه یادگیری لازم اتفاق بیفتد و معلم آن را احراز کند، دیگر ضرورتی به الزام دانش‌آموز برای انجام تکالیف بیشتر و مشغول نیست. اردستانی با بررسی حقوقی بار سنگین تکالیف و مشق شب گفت: به لحاظ حقوقی، مبتنی بر مقررات آموزش و پرورش و برنامه‌های درسی ملی و سند تحول بنیادین، این بخش از حوزه آموزشی و پرورشی، در اختیارات معلم درس مربوطه است. طبق مسئولان آن مدرسه صحبت کنند تا بدانند مشکل چیست زیرا نباید از معلم در مقابل دانش‌آموزان ایراد گرفت.

وی تأکید کرد: تکلیف در مدرسه اگر متناسب با سن کودک و به اندازه کافی باشد، می‌تواند مزایای خوبی داشته باشد. برای مثال، بهبود نظم و انضباط، ارتقای حافظه، مهارت مدیریت زمان، ایجاد مسئولیت، شکل‌گیری استقلال کودک، تداوم فعالیت و مشارکت بیشتر والدین و فرزند از مزایای تکالیف مناسب است ولی اگر میزان تکالیف بیش از اندازه باشد، معایب خاص خودش را دارد که به آن اشاره شد.

مصوراردستانی

کارشناس حقوقی

تحلیل تکالیف سنگین و بی‌تأثیر، تخلف است

مصوراردستانی، کارشناس حقوقی تعلیم و تربیت، درخصوص تکالیف زیاد، مداخله مادران در انجام این تکالیف و ابعاد قانونی این موضوع به «ایران» گفت: تشخیص فرایندهای ارزشیابی، معمولاً به عهده معلم و دبیر درس مربوطه است. در کل، آنچه که مدنظر ماست این است که معلم در چهارچوب، یا آن سناریو و برنامه درسی، فرایند یاددهی و یادگیری را برای دانش‌آموزان تسهیل کرده، سپس احراز کند که آیا دانش‌آموز مفاهیم درسی را به‌خوبی آموخته‌است یا خیر.

بررسی ابعاد حقوقی تکلیف شب

وی افزود: در عین حال آنچه مطرح می‌شود این است که میزان تکالیف برای یادگیری یا ارزشیابی، براساس تشخیص معلم تعیین شود. چنانچه یادگیری لازم اتفاق بیفتد و معلم آن را احراز کند، دیگر ضرورتی به الزام دانش‌آموز برای انجام تکالیف بیشتر و مشغول نیست. اردستانی با بررسی حقوقی بار سنگین تکالیف و مشق شب گفت: به لحاظ حقوقی، مبتنی بر مقررات آموزش و پرورش و برنامه‌های درسی ملی و سند تحول بنیادین، این بخش از حوزه آموزشی و پرورشی، در اختیارات معلم درس مربوطه است. طبق مسئولان آن مدرسه صحبت کنند تا بدانند مشکل چیست زیرا نباید از معلم در مقابل دانش‌آموزان ایراد گرفت.

وی تأکید کرد: تکلیف در مدرسه اگر متناسب با سن کودک و به اندازه کافی باشد، می‌تواند مزایای خوبی داشته باشد. برای مثال، بهبود نظم و انضباط، ارتقای حافظه، مهارت مدیریت زمان، ایجاد مسئولیت، شکل‌گیری استقلال کودک، تداوم فعالیت و مشارکت بیشتر والدین و فرزند از مزایای تکالیف مناسب است ولی اگر میزان تکالیف بیش از اندازه باشد، معایب خاص خودش را دارد که به آن اشاره شد.

معلمان به

دانش‌آموزان

تکلیف

بدهند

اما نه یک

تکلیف ده‌ها

صفحه‌ای،

بلکه برای

مثال دو

نوع تمرین

مهارتی و

خلاقانه تا

انتظارات و

مفاهیمی را

که بر اساس

مطالب

آموزشی

وجود دارد،

از دانش‌آموز

دریافت

کنند و

بازخوردها را

به والدین

انعکاس

دهند

وقتی

والدین

می‌بینند که

معلم حجم

زیادی از

تکالیف را به

فرزندشان

سپرده و

مدتی است

این رویه

ادامه دارد،

می‌توانند

ابتدا موضوع

را به مدیر

مدرسه اعلام

کنند، سپس

در صورت

نتیجه

نگرفتن،

به معاونت

آموزش

ابتدایی

منطقه

بروند. این

معاونت

با کمک

گروه‌های

آموزشی به

مسأله ورود

می‌کند